

Nevidljivi u udžbenicima, nepoželjni u društvu

Prema istraživanjima javnog mnjenja Crna Gora spada među najhomofobnije zemlje u Evropi

Nakon odluke da se javno deklariraju kao gej, **Zdravko Cimbalević** je svakodnevno izložen rizicima. Hrabar je, bez obzira na sve hrapro, i priželjkuje dan kada će slobodno šetati rodnom Nikšićem. Jedino obrazovanje javnosti, kaže on, može omogućiti dolazak boljih dana. Zaključak je logičan - dok se o ljudskim pravima LGBT osoba ne bude učilo u školama predrasude i mržnja prema

homoseksualnim osobama će i dalje stanovati u glavama dvije trećine crnogorskih građana.

Prema istraživanjima javnog mnjenja Crna Gora spada među najhomofobnije zemlje u Evropi. Država je poručila a CEDEM, maja ove godine, sproveo istraživanje u kojem su homoseksualci bili jedna od obuhvaćenih referentnih grupa. Rezultati ovog, kao ni prethodnih istraživanja CEMI-ja i *Akcije za ljudska prava*, nijesu nikog iznenadili. LGBT zajednica tvrdi da ona potvrđuju stvarno raspoloženje i stanje na terenu. Građani smatraju da su LGBT osobe, uz Rome i osobe

TRADICIJSKA ZAPRIJEČENOST: Srđan Vukadinović

sa invaliditetom (OSI), najdiskriminisanija društvena grupa. Nakon OSI i Roma u Crnoj Gori, kažu rezultati istraživanja, najteže je biti homoseksualac. Nakon narkomana, homoseksualac je i najnepoželjniji komšija. Podatak da građani, mahom homofobni, smatraju da se političke partije i državne institucije dovoljno ne zalažu za prava homoseksualnih osoba podstakao je i novu projektnu inicijativu *Centra za građansko obrazovanje* (CGO).

„Političke partije igraju značajnu ulogu u našem društvu. Brojni primjeri, na žalost, identifikuju partije

kao dominantne faktore odlučivanja čak i u onim domenima gdje su politički uticaji nedopustivi, poput pravosuđa i policije. Jedan od prioriteta CGO-a jeste da konačno institucije dobiju šansu za sprovođenje zakona i garantovanje ljudskih prava. Iz tih razloga pokrenuli smo zajednički

projekat sa LGBT *Forumom Progres*, uz podršku kanadske ambasade, kojim pokušavamo da ojačamo kapacitete državnih institucija da se nose sa izazovima diskriminacije i nasilja nad LGBT osobama, ali i da prava seksualnih manjina učinimo vidljivijim u ukupnom političkom diskursu“, kaže za *Monitor* **Daliborka Uljarević**, direktorka CGO.

Do kraja godine biće završen rad na istraživanju o tome kako političke partije percipiraju, kao i kako u praktičnom smislu zastupaju LGBT populaciju i koliko su ljudska prava LGBT osoba prisutna u

školskim programima i udžbenicima.

Monitor je razgovarao sa nekoliko pripadnika LGBT zajednice. Slažu se da u Crnoj Gori nije lako biti homoseksualac. Nijeste, kažu oni, ni poželjan prijatelj, član porodice, ni komšija, ni glasač, niti član partije. Mladi producent iz Podgorice, kaže, da se homoseksualnost, u nedostatku drugih optužbi ili argumenata, uvijek izvuče kao keč iz rukava.

„To čini LGBT populaciju pasivnom i nepostojećom. Djeca od malena uče o homoseksualnosti kao nečemu što je nastrano i bolesno. Dok se to ne promijeni i homoseksualnost ne izjednači sa heteroseksualnom orijentacijom mi ćemo biti nevidljiva i nepoželjna manjina”,

O LGBT SE U ŠKOLAMA ČUTI:
Milan Šaranović

kaže psiholog iz Podgorice, takođe iz LGBT populacije.

Građani, njih čak 63%, su uvjereni da nevladine organizacije naj snažnije štite prava homoseksualnih i transrodnih osoba. Prvoj transparentnoj LGBT grupi, koja intenzivno zastupa

čelima. To je i signal političarima da snažnije nego do sada ustanu za prava LGBT osoba. „Taj podatak opravdava očekivanja da na povorci zajedno sa nama moraju biti vodeći političari. Takva podrška i prisutnost šalju poruku naše prihvaćenosti”, kaže ona.

Za sociologa **prof. dr Srđana Vukadinovića** „pojava i tretman homoseksualnosti kao jedne od čovjekovih različitosti, a ne bolesti, je nešto što se otežano mijenja u svijesti građana Crne Gore i tu je ključna tradicijska zapriječnost po ovom pitanju“. Homofobi se često, zbog njihovog ponašanja, smatra on, izvlače tako što tvrde da su im prava ugrožena u momentu kada homoseksualci javno izražavaju svoja osjećanja. Vukadinović smatra „da se tu ne radi ni o kakvom pravu homofoba sve dok oni ne ugroze neko pravo drugog čovjeka (pravo na život i slično). Budući da ugrožavanja prava homofoba kod nas nije bilo, prije se može govoriti o ugroženosti prava na životni izbor svih ljudi u crnogorskom društvu, posebno onih sa različitim seksualnom orijentacijom“, zaključuje Vukadinović.

U Pravnom timu LGBT *Foruma Progres* ističu da skromna sudska

MANJE VAŽNO

Istraživač kršenja ljudskih prava **mr Aleksandar Zeković** mišljenja je da se crnogorsko društvo jedino obrazovanjem može uspješno boriti protiv veoma izražene homofobije. Zeković, koji je autor analize udžbenika, za *Monitor* tvrdi da su školski programi široki i autorima udžbenika daju stvaralačku slobodu za afirmisanje rodnog i seksualnog obrazovanja i tema važnih za građenje tolerantne mlade ličnosti. Međutim, dodaje on, nisu svi autori udžbenika iskoristili, datu slobodu.

„Obrazovnu i udžbeničku politiku, ne možemo posmatrati izolovano od ukupnog konteksta. Zato programi i udžbenici, koji ih prate, nijesu, neutralni. LGBT prava u ukupnom političkom kontekstu se ignorišu. To je tema koja spada u ‘drugo’, ‘ostalo’ i ‘manje važno’. Takav pristup se nastavlja i u obrazovanju. Da su udžbenici neutralni i profesionalni oni bi bili jednako orijentisani, s odgovarajućim sadržajima, na usvajanje i poštovanje svih ljudskih prava i sloboda”.

Zekovićeva analiza pokazala je da crnogorski udžbenici u cjelini promovišu ljudska prava, usmjeravaju razvoj demokratske političke kulture mladih, ali oni zapostavljaju raspravu o brojnim osjetljivim temama poput prava seksualnih manjina ili teme kao što su različita seksualna orijentacija, istopolne zajednice i porodice. Domaći udžbenici uglavnom nemaju negativnih sadržaja o seksualnoj orijentaciji ali je ignorišu. Time se, prema Zekoviću, Crna Gora, u pozitivnijem kontekstu legitimise u odnosu na neke regionalne primjere.

ERSTE Stiftung

Education of Roma/Ashkali/Egyptian population journalist
This project has been supported by ERSTE Foundation

praksa potvrđuje mišljenje dr Vukadinovića i najavljuje nova opravdanja. Na nedavnom ročištu pred Osnovnim sudom u Podgorici jedan homofob, tužen zbog diskriminacije, pravdao se da riječ „peder“ za njega ima afirmativno značenje i da ga navodno koristi kada svojim prijateljima, djeci i dragim osobama upućuje kompliment.

Protiv stereotipa i predrasuda nije laka borba. Toga su bili svjesni i u Koaliciji *Zajedno za LGBT prava* kada su kreirali i Vladi na usvajanje ponudili Akcioni plan za borbu protiv homofobije. Analiza crnogorskih školskih programa i udžbenika pokazala je potpunu nevidljivost seksualnih manjina u crnogorskoj obrazovnoj politici i praksi. Zbog tretiranja LGBT prava i osoba u odobrenim udžbenicima za osnovnu i srednju školu, *Ekvista* i *Progres*, podnijeli su pritužbu Ombudsmanu. Ove NVO tvrde da udžbenici nisu u skladu sa ciljevima vaspitanja i obrazovanja, i zapostavljaju postojanje LGBT osoba. „Tako se, u obrazovnom sistemu, čuti o postojanju i pravima LGBT osobama i time dodatno doprinosi stigmatizaciji i dugoročnoj netoleranciji i diskriminaciji“, kaže za *Monitor* **Milan Šaranović**, direktor *Ekviste*.

Održavanje Povorke ponosa biće test za državu da u praksi, uz rizike, garantuje osnovna ljudska prava. Nekoliko evropskih parlamentaraca, poput **Kacina** i **Lunaček**, ukazalo je na politički značaj povorke u emancipaciji LGBT populacije. Institucija Ombudsmana, koja uživa veliko povjerenje LGBT populacije, podržava održavanje povorke.

„Povorke ponosa u svijetu se organizuju da bi se ukazalo na kršenje ljudskih prava, diskriminaciju i nasilje koje pripadnici seksualnih manjina doživljavaju svakodnevno. Smatramo značajnim održavanje povorke u Crnoj Gori, tim prije što je crnogorsko društvo tradicionalno i sklono njegovanju stereotipa i predrasuda“, kaže za *Monitor* zamjenica Ombudsmana **Marijana Laković**.

Biljana ALKOVIĆ

NOVA VLAST U ULCINJU

Krčmljenje šikare

Uopštinskoj kasi nijesu ostavili praktično ništa. Potrošili su čak i sredstva iz obavezne rezerve budžeta. I to samo četiri-pet dana prije nego što su napuštili funkcije“, kaže novi predsjednik Opštine Ulcinj **Nazif Cungu**. On ističe da još ne može navesti koliko tačno iznose dugovi Opštine, ali je izvjesno da premašuju 15 miliona eura, što realno znači oko četiri godišnja budžeta Ulcinja! Prema njegovim riječima, dužnici svakodnevno zovu, traže novac, stižu fakture, a para niđe.

Najgore tek slijedi. Opština je nedavno izgubila spor vrijedan dva miliona, a u toku je još jedan u vrijednosti od čak tri miliona eura. Nova vlast moraće da vraća i kredit od 1,64 miliona eura koji je u proljeće dobijen od *Erste banke*, dugove od oko milion eura za vodu, struju i telefon. Mjesecima nijesu uplaćivani ni doprinosi na zarade zapošljenih, a poseban slučaj su zarade u javnim preduzećima, čiji je osnivač lokalni parlament. Tako se, na primjer, radnicima u preduzeću za uzgoj i zaštitu divljači duguje čak 17 plata, a onima u Centru za kulturu 13. „Javna preduzeća su zaista u haotičnom stanju“, ocjenjuje gradonačelnik, lider Nove demokratske snage - FORCA.

U njegovom kabinetu još ne znaju ni ko je plaćao komunalije kao avans

Nakon što je prije tri sedmice preuzela vlast u Ulcinju, nova garnitura mogla je samo da konstatuje: prethodnih pet godina u toj su opštini pojele skakavci, ostavljajući za sobom pustoš u javnim finansijama, službama i preduzećima

za gradnju objekata, koje su potom nezakonito utrošene. Suprotno pravnim aktima posljednjih su mjeseci trošena i sredstva za otplatu dijela ranijih dugova. Kako je naveo član skupštinskog Odbora za budžet i finansije **Skender Elezagić** (SDP), za devet mjeseci prethodna je vlast utrošila čak 1,9 miliona eura ili gotovo dva puta više nego što je planirano za cijelu ovu godinu. „Neko je odlučio da to učini bez odobrenja lokalnog parlamenta, što je flagrantno kršenje zakona o budžetu“, tvrdi on.

Zato odbornik FORCE **Fuad Hadžibeti** predlaže formiranje komisije koja bi utvrdila kako je novac građana trošen od momenta kada je bivšoj vlasti na čelu s gradonačelnikom **Gzimom Hajdinogom** bilo jasno da se više neće nalaziti na dotadašnjim pozicijama. On kaže da